

DE HUISWERKHULP VOOR OUDERS

EVA RENSMAN
HAJO SCHOPPEN

DE Hogere cijfers,
sneller klaar
HUISWERK
HULP

Voor
ouders

SCRIPTUM

Copyright © 2015 Eva Rensman & Hajo Schoppen

Grafische vormgeving cover en binnenwerk www.igraph.be
Illustraties Jan Vriends – www.jijkanalles.nl

Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd in enige vorm of op enige wijze zonder schriftelijke toestemming, met uitzondering van korte citaten als onderdeel van kritieken en boekbesprekingen.

ISBN 978 90 5594 978 6 | NUR 770

info@scriptum.nl
www.scriptum.nl
[Twitter.com/ScriptumNL](https://twitter.com/ScriptumNL)
[Facebook.com/UitgeverijScriptum](https://facebook.com/UitgeverijScriptum)

Inhoud

Voorwoord 9

1 Pubers, ouders en school 12

Worstelen 13 • Te veel bemoeienis 15 • Pronken met prestaties 17 • Loslaten 19 • Echt helpen 20 • Geknutsel 21 • Leren leren 22 • Dit boek 23

2 Slim leren: de basis 28

Fouten maken 29 • Plannen 31 • Op school 32 • Thuis 33 • Toetsen voorbereiden 37 • Als het niet goed gaat 40 • Slim leren in twintig tips 43 • Eerste Hulp Bij Vastlopen 44

3 Nederlands 46

Communicatie 47 • Stimuleer lezen 48 • Help met het maken van een samenvatting 49 • Help bij het maken van een werkstuk 50

4 Moderne vreemde talen 52

Ontleden 53 • Mit nach bei seit von zu aus 53 • Europees Referentiekader 55

ENGELS Leg uit hoe je kind woordjes kan leren 57 • Overhoor grammatica 58 • Laat je kind verbanden leggen 59 • Luister samen naar gesproken taal 60 • Lees samen teksten 60 • Bereid je kind voor op een toets 61

FRANS Leg uit hoe je kind woordjes kan leren 63 • Overhoor grammatica 64 • Laat je kind verbanden leggen 65 • Luister samen naar gesproken taal 65 • Lees samen teksten 65 • Bereid je kind voor op een toets 66

DUITS Leg uit hoe je kind woordjes kan leren 69 • Grammatica overhoren 70 • Laat je kind oefenen met naamvallen 71 • Laat je kind verbanden leggen 72 • Luister samen naar gesproken taal 72 • Lees samen teksten 72 • Bereid je kind voor op een toets 73

5 Klassieke talen: Latijn en Grieks 76

Waarom klassieke talen? 77 • Vertalen 78 • Ontleden 78 • Leg uit hoe je kind woordjes kan leren 79 • Laat je kind rijtjes en naamvallen leren 80 • Overhoor je kind 81 • Bereid je kind voor op een toets 81

6 Maatschappijvakken 84

Het belang van de actualiteit 85 • Begrijpend lezen 86

GESCHIEDENIS Verschil met vroeger 87 • Laat je kind de tijdvakken uit zijn hoofd leren 89 • Laat je kind een samenvatting maken 89 • Overhoor je kind 89

AARDRIJKSKUNDE Verband tussen begrippen 92 • Laat je kind schema's maken 92 • Leg uit hoe je kind moet leren 93

LEVENSBSCHOUWING-/GODSDIENST Oefen met argumenten 96 • Oefen met spreekopdrachten 97

ECONOMIE Verschil met vroeger 99 • Van een miljoen naar een

miljard 100 • Laat je kind oefenen met lezen en rekenen 101 •
Leg uit hoe je moet leren 101 • Stimuleer maatschappelijke
belangstelling 102

7 Wiskunde

104

Sommen in een context 106 • Rekenen 107 • Wiskunde-
angst 107 • Beter worden in wiskunde 109 • Maak je kind niet
bang voor wiskunde 110 • Stimuleer nauwkeurig huiswerk
maken 110 • Laat je kind zijn werk nakijken 111 • Gebruik zijn
wiskundeboek 112 • Bereid je kind voor op een toets 112 • Leer je
kind niet jouw methoden aan 112 • Schakel bijles in bij een grote
achterstand 113

8 Natuurvakken

116

Meer context 117 • Meer taal 118 • Zelfvertrouwen 119 •
Bètaverstand 119 • Rekenen 120

BIOLOGIE Abstracte begrippen 122 • Stimuleer nauwkeurig
lezen 123 • Laat je kind actief leren 124 • Laat je kind zich
inleven 124 • Maak samen een schema 125

NATUURKUNDE Eerst begrijpen 127 • Stimuleer nauwkeurig
lezen 128 • Laat je kind formules begrijpen 128 • Laat je kind
sommen stap voor stap maken 129 • Help bij het maken van
verslagen 129

SCHEIKUNDE Toepassen van basiskennis 131 • Stimuleer
nauwkeurig lezen 132 • Laat je kind oefenen 132 • Laat je kind
extra uitleg vragen 132

Dankwoord 135

INTERVIEWS

<i>Het onderwijs lijkt op het klimaat</i>	18
– Casper Hulshof, psycholoog en onderwijskundige	
<i>Falen en verdwalen</i> – Gijs Jansen, psycholoog	25
<i>Leren over jezelf</i> – Lou Brouwers, directeur IJburg College	26
<i>Het is weer gezellig thuis</i>	39
– Jeroen Kuiper, clustermanager bij Studiekring	
<i>Het is hun verantwoordelijkheid</i> – Hans	45
<i>Ik kwam er niet achter wat fout ging</i> – Ilse	56
<i>Meisjes met lang blond haar die op hockey zitten</i> – Renée	68
<i>Scholen verwachten meer van ouders dan vroeger</i> – Marloes	75
<i>Een rugzak was stom</i> – Esther	83
<i>Iedereen loopt wel ergens tegenaan</i> – Rogier	98
<i>Hou het ontspannen</i> – Lennart	115
<i>Alles werd aan Joost overgelaten</i> – Arjan	121

Voorwoord

Wij hebben allebei kinderen op het voortgezet onderwijs. En hoewel onze kinderen heel verschillend zijn, hadden wij, toen ze in de brugklas zaten, dezelfde ervaring. We merkten dat onze kinderen niet goed wisten hoe ze slim aan de slag konden met hun schoolwerk. Op de basisschool hadden ze niet geleerd hoe ze moesten leren. En nu ze eenmaal op de middelbare school zaten, moesten ze het eigenlijk al kunnen.

We praatten erover, met vrienden die kinderen in dezelfde leeftijd hadden, met andere ouders die we via school kenden. En elke keer hoorden we hetzelfde verhaal. Veel kinderen weten in de eerste jaren van het voortgezet onderwijs niet goed hoe ze hun schoolwerk handig kunnen aanpakken. Woordjes leren, een wiskundetoets voorbereiden, een samenvatting maken: vaak doen ze maar wat.

Tallose ouders proberen hun kinderen hierbij te helpen en dat gaat niet altijd goed. 'Ik weet eigenlijk niet genoeg van wiskunde,' verzochten ze dan. Of: 'Het onderwijs is zo veranderd sinds ik zelf op school heb gezeten.' Of ze zeggen: 'Ik wilde eigenlijk een beetje helpen, maar ineens zat ik elke avond het huiswerk van mijn kind te maken.' En ook: 'Het loopt altijd uit op ruzie.'



Wat zou het handig zijn, dachten wij, als er een boek was waarin overzichtelijk staat wat je in de onderbouw leert. Een boek waarin uitgelegd wordt uit welke onderdelen elk schoolvak bestaat, wat je ervoor moet leren en hoe je dat kunt doen. Zo'n boek was er niet, dus besloten we het zelf te schrijven.

Het zijn twee boeken geworden. Eén boek is voor leerlingen, met praktische tips om efficiënt en slim te leren. Want veel kinderen willen helemaal niet dat hun ouders zich met hun huiswerk bemoeien. Ze zoeken dingen liever zelf uit. De tips zijn gerangschikt per vak, afkomstig van docenten en van leerlingen. Ook staan er tips in voor slim leren die altijd gelden, voor alle vakken. En we gaan in op het belang van een diploma en op motivatie, en wat je kunt doen als je daar problemen mee hebt. Ten slotte vertellen jongeren in interviews over hun ervaringen op de middelbare school en hoe ze problemen hebben opgelost.

Het tweede boek is voor ouders en dat lees je nu. Want veel ouders willen hun kind helpen met hun huiswerk, maar weten niet goed hoe ze dat moeten doen. Ook in dit boek staat een overzicht van alle schoolvakken, met daarbij tips hoe je je kind

kunt helpen. We gaan ook in op de vraag hoe je je als ouder het beste kunt opstellen. Stimuleren of pushen, waar ligt de grens?

Alle tips komen uit de praktijk. We hebben met veel mensen gepraat: met docenten die hun vakkennis en ervaring met ons deelden, met een onderzoeker en een psycholoog en met leerlingen en ouders die open en eerlijk vertelden over de problemen waar zij tegenaan liepen en hoe ze die hebben opgelost. We denken dat hun verhalen herkenbaar en leerzaam zijn voor andere ouders en leerlingen. Hopelijk helpt de combinatie van tips en gedeelde ervaringen je bij het begeleiden van je kind. Zodat ook voor jouw kind geldt: hogere cijfers, sneller klaar!

Eva Rensman & Hajo Schoppen



1 PUBERS, OLDERS EN SCHOOL

Als er een top drie van ruzie-onderwerpen tussen ouders en pubers wordt gemaakt, staat school ongetwijfeld op één. Ouders willen dat kinderen hun best doen op school en een diploma halen. Pubers hebben daar niet altijd zin in. En drijven daarmee hun ouders vaak tot wanhoop. Die blijven maar hameren op 'denk aan je toekomst'. Hebben die ouders gelijk? 'Ja,' zegt Casper Hulshof, als onderwijskundige en psycholoog verbonden aan de Universiteit Utrecht. 'Zonder diploma krijg je geen baan, zo simpel is het. Vroeger kon je onderaan beginnen en dan opklimmen door ervaring op te doen. Dat is nu vrijwel onmogelijk, werkgevers eisen diploma's.'

Moderne ouders zeuren niet alleen over een diploma, dat diploma moet ook nog eens zo hoog mogelijk zijn. Liever vwo dan havo, liever havo dan vmbo. 'Ook dat is logisch,' zegt Hulshof. 'Er is verdringing op de arbeidsmarkt. Mensen met een vwo-diploma verdringen havisten op de arbeidsmarkt en havisten verdringen vmbo'ers.' Al vindt Hulshof dat je moet oppassen. 'Doordrammen tot je kind naar de havo kan, waar het vervolgens strandt, daar heb je niet zo veel aan. Daar wordt je kind niet gelukkiger van. Je kunt beter stimuleren dat je kind bereikt wat hij kan en wil bereiken.'

Worstelen

Een diploma is dus een must tegenwoordig. Begrepen die kinderen dat nou ook maar. Helaas, veel pubers hebben wel wat anders aan hun hoofd dan hun diploma. Het is dan ook niet gek dat ouders zich met het schoolwerk van hun kind bemoeien. Als hun kind niet uit zichzelf zijn best doet, zorgen zij daar wel voor. Ze

controleren of het huiswerk klaar is, de toetsen voorbereid zijn en de cijfers voldoende. Maar is dat eigenlijk wel een goed idee? Hoever moet je daarin gaan? Loslaten met het risico dat het misgaat? Of alles controleren, ook al leert je kind er dan weinig van? En hoe voorkom je dat er voortdurend ruzie is over huiswerk?

De meeste ouders van pubers worstelen met deze vragen. Ilse, moeder van een dochter (14, 2 vmbo/havo) bemoeit zich meer met het schoolwerk van haar dochter dan ze zich van tevoren had voorgenomen. 'Ik dacht: ik zal haar zo af en toe overhoren, misschien eens meekijken met een werkstuk. Maar ik ben er nu bijna elke dag mee bezig.' Liever zou Ilse de verantwoordelijkheid meer bij haar dochter leggen. Maar na twee slechte rapporten durft ze dat niet meer. 'De mentor begon al over afstromen. Het lijkt wel of kinderen tegenwoordig geen ruimte meer krijgen om uit te zoeken hoe ze hun schoolwerk het beste kunnen doen. Ze moeten meteen goed presteren, anders worden ze een niveau lager gezet.'

Rogier is, nu zijn zoon (13) bijna klaar is met de brugklas, juist van plan zich minder druk te maken. 'Toen de eerste onvoldoendes binnenkwamen, schrok ik. Op de basisschool ging het toch allemaal zo makkelijk? Inmiddels weet ik: soms gaat het even wat minder, maar dat betekent niet meteen dat alles in de soep loopt. Kijk naar de grote lijn en laat je niet door elk hobbeltje van de wijs brengen. Op zijn laatste rapport in de brugklas had mijn zoon geen enkele onvoldoende meer, dus het is allemaal erg relatief.'

Renée is moeder van een dochter van 19 die inmiddels studeert. Ze botste vaak met haar dochter over school, zeker toen

die in de onderbouw zat. Want haar dochter besteedde weinig tijd aan haar huiswerk en ging elk jaar met de hakken over de sloot over. Met een hoop stress tot gevolg. 'Ik begreep haar niet. Ik heb zelf zonder problemen de middelbare school doorlopen, had nooit ergens moeite mee, werkte hard. Ik dacht: maak dat huiswerk nou gewoon. Maar dat deed ze dus niet. Na een tijd realiseerde ik me dat zij niet hetzelfde was als ik en dus ook niet op dezelfde manier dacht. En vanaf dat moment stopte ik met vanuit mezelf te denken en kon ik haar wel steunen.'

Te veel bemoeienis

Pubers zelf hebben over het algemeen duidelijke ideeën over wat ze van hun ouders verwachten. Interesse is prettig, te veel bemoeienis irritant. 'Ik vond het fijn dat mijn ouders mij wilden helpen met school, maar het had wel wat minder gemogen,' zegt Tom (17, 4 havo). 'Een tijdlang ging het alleen nog maar over school. Elke keer tijdens het eten begonnen ze erover, dat ik aan mijn toekomst moest denken, dat ik nog eens in de goot zou belanden, ze bleven maar bezig. Ik trok me er wel iets van aan, maar niet genoeg, want ik deed nog steeds niet genoeg om over te gaan. Het had dus een beetje effect, maar vast niet zo veel als zij hadden gehoopt.'

Ouders moeten zich niet met elk detail bemoeien, vindt Hugo (13, 2 gymnasium). 'Soms vragen mijn ouders niet alleen hoe het met mijn huiswerk is, maar willen ze ook bepalen wanneer ik het doe. Ik vind dat dat mijn zaak is, ze hoeven me niet te vertellen dat ik het eerst moet doen en dan pas tv mag kijken.' Berber (14, 2 havo) kwam met haar moeder in een patstelling terecht. 'Ik



had het gevoel dat mijn moeder me niet vertrouwde, ze zeurde maar door over school. Het werkte niet, ik ging gewoon helemaal niets meer aan school doen omdat zij toch zo'n beetje alles voor mij deed en uitzocht. Toen hebben we erover gepraat en nu houdt ze zich in. Ik ben weer meer initiatief gaan nemen.'

En veel pubers willen bepaalde dingen helemaal niet van hun ouders horen. Zoals Rick (18), die inmiddels op het hbo zit en op de havo moeite had met Engels. 'Ik heb mijn opa gevraagd me bijles te geven. Hij is leraar geweest. Niet in Engels, maar hij wist wel hoe hij het moest aanpakken. Dan gingen we teksten lezen om te oefenen en filmpjes kijken en er daarna in het Engels over praten. Dat hielp goed, mijn cijfer ging flink omhoog.' Die opa

was een uitkomst, want van zijn ouders wilde Rick geen hulp. 'Ik wilde niet dat ze zich ermee bemoeiden. Ik had liever hulp van iemand die wat verder van me afstond, zoals mijn opa.'

Pronken met prestaties

Dat ouders het moeilijk vinden school helemaal aan hun kinderen over te laten, kan psycholoog Gijs Jansen zich goed voorstellen. Jansen schreef het boek *Verboden voor ouders. Leren leven (alleen voor pubers)* (Thema, 2009) en ziet veel pubers in zijn praktijk in Nijmegen. 'Als je kind jonger is, lijkt het of je alles onder controle hebt. Hij doet wat jij zegt. En dan wordt hij ouder en verlies je de grip. Dat is een natuurlijk proces, maar het voelt niet prettig. Logisch dus dat veel ouders proberen die grip te houden.'

Dat doen ze onder andere door hun kinderen flink onder druk zetten om hun best te doen en hoge cijfers te halen. Jansen moet er niets van hebben. 'Een tijdlang gaat dat goed. Die kinderen doen zelfs precies wat die ouders willen. Als je klei maar lang genoeg boetseert, neemt het de vorm aan die jij wilt. Maar de klei wordt ook zacht en slap. Die kinderen zakken zo door hun benen. Ze zijn niet zichzelf, ze zijn het model van hun ouders. Ze zijn niet volgroeid.'

Het probleem met pushen is, stelt hij, dat het j^óúw motivatie is. 'Jij wilt dat je kind zijn opleiding afmaakt. Jij wilt dat hij hoge cijfers haalt. Het komt uit jou, niet uit je kind. Veel mensen zien hun kinderen als een verlengstuk van zichzelf. Een soort *mini-me*, een visitekaartje naar de buitenwereld. Ze willen met de prestaties van hun kinderen pronken.'



Het onderwijs lijkt op het klimaat

Casper Hulshof, psycholoog en onderwijskundige: 'Een belangrijke trend in het onderwijs is de toenemende ouderparticipatie: scholen maken steeds meer gebruik van de expertise van ouders. Andere trends zijn *gamification* en *storytelling*, dus leren aan de hand van games en verhalen; *21st century skills*, waarmee meestal een mix van digitale vaardigheden, creativiteit en samenwerking wordt bedoeld; en *flipping the classroom*, thuis de uitleg krijgen via internet en op school het eigenlijke werk doen. Ook is er een beweging die meer invloed voor docenten wil en minder voor schoolbesturen, politici en adviseurs.

In Nederland zijn veel verschillende scholen. Dat is goed, want er moet iets te kiezen zijn. Op welk type school gedijt je kind het beste? Op een school waar traditionele klassen zijn of liever domeinen? Waar ze boeken gebruiken of alleen iPads? Waar zo veel mogelijk in groepjes aan projecten wordt gewerkt of waar vooral klassikaal wordt lesgegeven?

Scholieren profileren zich met hun specialiteiten. Toch relatieveer ik de verschillen altijd. Werkelijke vernieuwing in het onderwijs gaat langzaam. Het onderwijs is gebaseerd op duizenden jaren geschiedenis, dat verander je niet zomaar even. Het onderwijs lijkt op het klimaat: beide veranderen in hetzelfde tempo.

Bovendien worden vernieuwingen meestal ook weer teruggedraaid. Als je terugkijkt op de afgelopen eeuw, zie je een slingerbeweging. Grofweg om de twintig jaar wordt gepleit voor meer praktische vaardigheden. Na verloop van tijd valt het steeds meer mensen op dat leerlingen te weinig theoretische basiskennis hebben. En hup, daar slaat de slinger weer uit naar de basiskennis en de theorie. Twintig jaar later moet het dan allemaal weer praktischer.

Weet je wat pas echt een revolutie in de geschiedenis van het onderwijs was? De uitvinding van het schoolbord. Toen kon je ineens groepen tegelijk instructie geven. Dát was nog eens vernieuwing.'

Loslaten

Het belangrijkste advies van Jansen aan ouders van pubers: laat zo veel mogelijk los. Dwingen werkt averechts. 'Zeg je heel dwingend dat je puber niet mag gaan roken, dan maak je de kans dat hij gaat roken veel groter. Een kind van acht kun je nog dingen verbieden, een puber niet meer. Die is zich aan het losmaken, zich aan het ontwikkelen. Die wil zijn eigen beslissingen nemen.' En dat doen pubers ook, is Jansens ervaring. Zelfs als ouders denken van niet. 'Ik merk dat veel ouders de band met hun puber erg overschatten. "We gaan als vrienden met elkaar om," zeggen ze tegen mij. Vervolgens komt zo'n puber bij mij in de spreekkamer, en nadat ik hem heb verzekerd dat ik geheimhoudingsplicht heb en dat ik niets aan zijn ouders vertel, komen er heel andere verhalen. Pubers zijn er heel goed in om hun ouders voor de gek te houden.'

Maar wat als je kind geen huiswerk wil maken? Moet je je daar dan zomaar bij neerleggen? Dat niet, vindt Jansen. 'Ga het gesprek aan. Waarom vind je huiswerk niet belangrijk? Waarom wil je het niet doen? Maar ook: wat zijn de consequenties als je geen huiswerk maakt?' Daarbij kun je wijzen op gevolgen op de lange termijn – geen diploma, niet verder kunnen studeren. Het nadeel daarvan is dat veel pubers dit soort dingen niet kunnen overzien, voor hun gevoel duurt dat nog eeuwen. Ze zijn meestal gevoeliger voor kortetermijneffecten van wél huiswerk maken. 'Als je je huiswerk snel afmaakt, heb je meer vrije tijd, bijvoorbeeld. En als je huiswerk in orde is, voel je je veel relaxter. Of als je met goede cijfers overgaat, hoef je in de zomervakantie niet van alles in te halen. Dat zijn grote voordelen op



korte termijn die pubers prima kunnen overzien.'

Toch is het ook nuttig om te praten over de langetermijnvoordelen, stelt Jansen. 'Maar laat je kind daarbij zijn eigen weg vinden. Het is goed om te zeggen wat jij vindt en wat jouw ervaringen zijn. Laat je kind vervolgens ontdekken wat zijn waarden zijn, wat hij belangrijk vindt en wat hij wil bereiken.

Als een puber dat eenmaal heeft ontdekt, zijn de problemen met school vrijwel altijd over. Dan weet hij wat hij wil en waar hij het voor doet. Maar het kost gewoon tijd om dat te ontdekken en dat gaat met vallen en opstaan. Gun je puber die tijd en ruimte.'

Echt helpen

Kun je als ouder nog meer doen behalve praten over de voor- en nadelen van huiswerk maken? Zeker, vindt Jansen. 'Veel ouders komen niet verder dan "beter je best doen". Daar kan een kind niets mee. Kinderen hebben behoefte aan concrete hulp. Wat moet hij doen voor school? Hoe kan hij dat doen? Is de methode die hij gebruikt efficiënt? Weet hij wel hoe hij moet leren?'

Veel leerlingen raken gedemotiveerd doordat ze niet goed weten hoe ze het beste kunnen leren. Vaak hebben ze verkeerde ideeën over leren. Ze gaan ervan uit dat het iets is dat je kunt of niet kunt. Dat is niet waar. Leren is soms lastig, je moet er moei-